

Sygn. akt II KK 22/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 stycznia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Rafał Malarski (przewodniczący)

SSN Andrzej Tomczyk

SSN Eugeniusz Wildowicz (sprawozdawca)

Protokolant Patrycja Kotlarska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Andrzeja Pogorzelskiego,
w sprawie M. I.

skazanego z art. 286 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 28 stycznia 2020 r.,

kasacji wniesionej przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego

- na korzyść

od wyroku Sądu Rejonowego J.

z dnia 23 listopada 2017 r., sygn. akt II K (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Rejonowemu w J. do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w J., wyrokiem z dnia 23 listopada 2017 r., sygn. akt II K (...),
uznał oskarżonego M. I. za winnego dokonania trzech przestępstw z art. 286 § 1
k.k. i przyjmując, że zostały one popełnione w warunkach ciągu przestępstw, na

podstawie art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. skazał go na karę 8 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie na podstawie art. 69 § 1 i 2 k.k. i art. 70 § 1 k.k. warunkowo zawiesił na okres 2 lat próby. Na podstawie art. 72 § 1 k.k. zobowiązał oskarżonego do informowania kuratora o przebiegu okresu próby, zaś na podstawie art. 72 § 2 k.k. do naprawienia szkody, poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonych: V. Sp. z o.o. z siedzibą w W. kwoty 2.600 zł, C. Sp. z o.o. z siedzibą w G. kwoty 3.111,81 zł i Zaplo Sp. z o.o. z siedzibą w W. kwoty 3.600 zł, w terminie 10 miesięcy od uprawomocnienia się wyroku.

Wyrok ten nie został zaskarżony przez strony i stał się prawomocny w dniu 1 grudnia 2017 r.

Obecnie kasację od tego wyroku wniósł – na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. – Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny. Zaskarżył go w całości na korzyść oskarżonego. Zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 167 k.p.k. w zw. z art. 170 § 1 i 3 k.p.k. oraz art. 79 § 1 pkt 3, 4 i § 3 k.p.k. w zw. z art. 81 k.p.k. i art. 6 k.p.k., polegające na zaniechaniu rozpoznania przez Sąd Rejonowy w J. wniosku dowodowego oskarżonego M. I. o przeprowadzenie jednorazowych badań psychiatrycznych, mimo że wskazane w załączonej dokumentacji medycznej okoliczności dotyczące stwierdzonej choroby psychicznej i długotrwałego leczenia psychiatrycznego budziły uzasadnione wątpliwości co do stanu zdrowia psychicznego oskarżonego w czasie popełnienia zarzucanych mu czynów, jak i w czasie postępowania, co powodowało konieczność wyznaczenia obrońcy i jego udziału w rozprawie głównej przed sądem orzekającym, a przez to stanowiło bezwzględną przyczynę odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k.

Na tej podstawie wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w J. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja zasługuje na uwzględnienie, jako że podniesiony w niej zarzut bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k., jest zasadny.

Rację ma bowiem skarżący, że w sprawie zaistniało uchybienie polegające na zaniechaniu wyznaczenia oskarżonemu obrońcy z urzędu pomimo, że zachodził

wypadek obrony obligatoryjnej, a także rozpoznaniu sprawy na rozprawie w dniu 23 listopada 2017 r. bez udziału obrońcy, choć jego udział był obowiązkowy.

Ze znajdującego potwierdzenie w aktach sprawy przebiegu postępowania wynika, że M. I., będąc przesłuchiwany w postępowaniu przygotowawczym, podał iż od 13 lat leczy się w Poradni Zdrowia Psychicznego w J. z rozpoznaniem depresji lękowo-maniakalnej (k. 117 - 119). Następnie, stosując się do wezwania do złożenia wniosków dowodowych, w skierowanym do Sądu piśmie z dnia 5 lipca 2017 r. wskazał m.in., że leczy się z powodu choroby psychicznej (k. 147). Do tego pisma dołączył zaświadczenie lekarskie wystawione przez lekarza psychiatrę stwierdzające, że od 2003 r. leczy się w NZOZ Zespole Poradni Specjalistycznych „P.” w J. z powodu zaburzeń lękowo - depresyjnych i nadal wymaga systematycznego leczenia (k. 148).

W zaistniałej sytuacji obowiązkiem Sądu Rejonowego w J. było dokonanie oceny przesłanek określonych w art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k. w aspekcie zachodzących wątpliwości co do tego, czy zdolność oskarżonego do rozpoznania znaczenia zarzucanych mu czynów lub pokierowania swoim postępowaniem nie była w czasie ich popełnienia wyłączona lub w znacznym stopniu ograniczona oraz co do możliwości udziału oskarżonego w postępowaniu lub prowadzenia obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny.

Jakkolwiek sam fakt leczenia psychiatrycznego nie przesądza jeszcze, czy wątpliwości co do stanu zdrowia psychicznego są uzasadnione, lecz w realiach tej sprawy (udokumentowane długotrwałe leczenie oskarżonego z powodu zaburzeń psychicznych) wysnucie innego wniosku byłoby – jak słusznie zauważył skarżący – sprzeczne z ugruntowaną praktyką i orzecznictwem. Do przyjęcia, że zachodzi uzasadniona wątpliwość co do stanu poczytalności oskarżonego nie jest bowiem konieczne, aby miała ona ewidentny charakter. Wystarczające jest uprawdopodobnienie tego, że poczytalność oskarżonego mogła być co najmniej ograniczona (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2012 r., III KK 20/12, LEX nr 1162697). I z taką właśnie sytuacją mamy do czynienia w niniejszej sprawie. Wprawdzie nie można zgodzić się ze skarżącym, że pismo oskarżonego z dnia 5 lipca 2017 r. zawierało wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych, toteż Sąd nie rozpoznając tego wniosku rażąco naruszył art. 170

§ 1 i 3 k.p.k. w zw. z art. 167 k.p.k., tym niemniej Sąd ten powinien był powziąć wątpliwość co do poczytalności oskarżonego i taki dowód przeprowadzić z urzędu oraz - zgodnie z art. 81 § 1 k.p.k. - wyznaczyć mu obrońcę z urzędu.

Z uwagi na gwarancyjny charakter przepisu art. 79 § 4 k.p.k. dalszy udział obrońcy z urzędu w postępowaniu zależy od treści opinii biegłych lekarzy psychiatrów. Od dnia 1 lipca 2015 r. obrona obligatoryjna w wypadkach wskazanych w art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k. ustaje dopiero z chwilą wydania przez sąd postanowienia, że udział obrońcy nie jest obowiązkowy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2018 r., V KK 450/17, LEX nr 2425909).

Wszystko to prowadzi do wniosku, że nie powzięcie przez Sąd Rejonowy w J. wątpliwości co do poczytalności oskarżonego, choć w zaistniałej sytuacji należało je powziąć, a następnie - przeprowadzając dowód z opinii biegłych lekarzy psychiatrów - usunąć, ustalając czy nie zachodzą przesłanki z art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k., i w efekcie nie wyznaczenie oskarżonemu obrońcy, doprowadziło do zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k.

W świetle powyższego, zaskarżony wyrok ostać się nie może. Zachodzi konieczność jego uchylecia i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu w J. do ponownego rozpoznania.

Rzeczą tego Sądu w ponownym postępowaniu będzie w pierwszym rzędzie dokonanie oceny twierdzeń oskarżonego o leczeniu psychiatrycznym (znajdujących oparcie w złożonych zaświadczeniach lekarskich) przez pryzmat przesłanek określonych w art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k. Następnie, w zależności od wyniku tej oceny, Sąd ten albo dopuści dowód z opinii biegłych lekarzy psychiatrów celem ustalenia poczytalności oskarżonego *tempore criminis* oraz wyznaczy mu obrońcę z urzędu (art. 81 § 1 k.p.k.) albo – uznając, że jednak uzasadnione wątpliwości w tej mierze nie zachodzą – od przeprowadzenia takiego dowodu odstąpi. Przy czym wówczas – w razie przypisania oskarżonemu zarzucanych czynów – w uzasadnieniu orzeczenia przedstawi powody takiej, ewentualnej ceny. W razie przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych, w zależności od jej treści, podejmie stosowne decyzje co do udziału w postępowaniu obrońcy (art. 79 § 4 k.p.k.), a także co do dalszego biegu postępowania jurysdykcyjnego, nie tracąc z pola

widzenia, że wobec zaskarżenia wyroku na korzyść oskarżonego obowiązuje tzw. pośredni zakaz *reformationis in peius* (art. 443 k.p.k.).

Kierując się powyższym, Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.